

Uttan góð- kenningar- stempel

TEIR báðir stóru bankarnir – Føroya Banki og Sjóvinnubankin – hava gjørt av at hækka útlánsrentuna við einum hálvum prosent.

FYRRÁKVÖLDIÐ hevði útvarpið samrøðu við stjóran í Føroya Banka um rentuhækkingina. Hesin var týðuliga firtin inn á ávisar politikarar og teirra málægð.

STJÓRIN segði, at ávisir politikarar og ávis bløð hava lyndi til at geva bankunum skuldina fyrri allar teir trupulleikar, sum føroyska samfelagið hevur at dragast við. Hann legði dent á, at allar heimtøkurnar av kredittfelagslánunum gjøgnum bankarnar vóru góðkendar í landsstýrinum framman undan.

TINGANES hevur stemplað »góðkent« á øll hesi lánini. Og so heldur stjórin, at bankarnir hava sín rygg friar. Um hetta er rætt, vita vit ikki. Men eitt vita vit, og tað er, at alt bankavirksemið hesi seinastu árinum hevur ikki fingið góðkenningarstempel frá teimum politisku myndugleikunum.

VIT kunnu taka heimsins dýrasta parkeringsøki. Her hugsa vit um parkeringsøkið hjá SMS á Trappu- trøðni í Havn. Hevur hetta ikki kostað eitt stað ímillum 150 og 200 mió. kr.? Og var tað ikki hesin sami bankastjóri, sum jattaði figging? Hvar var góðkenningarstemplið hjá landsstýrinum tá hetta heimsins dýrasta parkeringsøkið varð bygt og figgjað?

ELLA hvar var góðkenningarstemplið hjá politisku myndugleikunum, tá bankarnir í villari kapping um kundarnar buðu øllum at nýta eina mánaðarløn fram í

tíðina, treytað av at tey høvdu lönarkonto har? Og hví hava vit heimsins dýrasta bankaumsiting? Bankaumsitingin kostar hvørjum froyingi 5.000 kr. í miðal. Siga vit at eitt miðal húski telur fimm fólk, so kostar bankaumsitingin hvørjum húski í landinum 25.000 kr. Hava politisku myndugleikarnir sett góðkenningarstemplið undir hendan politikkin?

YVIR eitt fimm ára skeið er bankaumsitingin meira enn tvífaldað. Í 1983 vóru rakstrarútreiðslurnar hjá peningastovnunum 104 mió. kr. Í 1988 var hetta tal komið upp á 240 mió. kr. Í sama tíðarskeiði er starvsfólkatalið tvífaldað. Vit halda okkum hava nógvar kommunur í Føroyum. Tær eru 50 í tali. Men vita tit, hvussu nógvar deildir peningastovnarnir hava kratingandi? Umleið 100! Hvør politiskur myndugleiki hevur sett góðkenningarstempel undir hesa útbýgging?

BANKASTJÓRIN – Hans Jørgen Laursen – átti at tikið hendur í egnan barm og viðgingið, at teir i rættuliga stóran mun hava rikið politikk uttan nakað góðkenningarstempel frá teimum politisku myndugleikunum. Og hesin hevur sanniliga kostað tí føroyska samfelagnum.

MEN ábyrgdina vilja teir ikki hava. Nú krúpa teir undan. Alt, sum teir hava avgreitt, hevur fingið eitt blátt stempel frá teim politisku myndugleikunum. Í sjálvum sær avdúkar hetta eitt ávist dugnaløys og at ábyrgdarskema er ein býur í Kina.

vj.

Lønsemi

Sum so mangt annað her í landinum, so er orðið lønsemi eisini eitt lögð fyrbrigði. Eitt hitt størsta lønsemið finnur tú innan tann partin av fiskivinnuni, ið dúvar uppá tær nú umleið sekshundrað studningsmilliónirnar, har tað í øllum førum teoretiskt er gjørligt at siga soleiðis: Tað verða innvegaðar og so stórar nøgdir av niðurgjörðari rávøru, so niðurgjörð, at hon uttan nakrantíð at koma til virkingar verður stoytt í aftur havið ótilvirkað, men har hon allikavæl, av tí at hon er skrásett innvegað, gevur óforan studning. Tilíkt er lønsemi, tá tað er best.

Viðari so er ófor fokuering uppá lønsemi innan blokkvirkisvinnuna, har tað eftirhondini er sligið fast, at henda vøra gevur litið og lætt á heimsmarknaðinum, í valutaintjening, men sum í lönarútreiðslum kostar stórt sæð tað sama, um tú hevði gjørt eina vøru burtur úr sama ráfiski, ið hevði givið ein góðan pris á heimsmarknaðinum.

Onkur vil vera við, at hetta blokkvøruútboð einans gevur hálvan pris, og eyðsýnt er tí, at eru lönarútreiðslurnar og aðrir umkostningar eins, tá er í hesum føri talan um sera

vánaligt lønsemi. Heilt av leið er tað væl heldur ikki at siga, at skuldi talan verið um eitt nýtiligt lønsemi fyrri tilika framleiðslu, so eiga lönirnir at fara niður, ikki bara 20%, men kanska niður um helvt.

Um tað nú var ávist (visindaliga), at føroyingar livdu betur, livdu longri, orsakað av at teir eta døgurða á døgurða – so er ikki vist, at øll so glaðbeint fóru at taka undir við at avtaka døgurðatíman – einans fyrri at betra um lønsemið – serliga um galdandi moralur innan okkara framleiðsluvinnu er sum omanfyrir vist á.

Spurningurin um orsökarnar til at føroyingar ikki smella um av blóðtoppnum og hjartaslagi í sama muni sum fólk aðrastaðni í vesturheiminum, eisini tá vist er á, at kolestrol-innihaldið hjá føroyingum er nógv størri heldur enn aðrastaðni, stendur enn ósvaraður.

Tað kann vera tí, at føroyingar eins og grønlandingar og japanarar so sum ávist av læknanum Dyerberg og følogum, eta meira av fiskavørum og havdjórum annars og so leiðis fáa í seg meira av fleuromettaðum feittsyrum heldur enn aðrir

vesturlendingar. Tað kann eisini vera av teirri orsök, at tað enn ikki hevur eydnast at »peysað« føroyingar til at virka sum ein integreraður partur av yvirhøvur ófullgiggjaðum produksionsmaskinum, ið sokallaða føroyska idnaðinum – soleiðis at skilja, at livsvirði og møguleiga eitt longri liv fæst burtur úr hesum at bróta stresskurvuna ella stressketuna á døgurðamála, hesin vanin at leggja seg á beinkin í 5–10 minuttir og savna sær nýggja meg. Hetta seinasta átti soleiðis at ført til, at vit í ávisan mun eiga at hyggja nærri at ilögum í komputariseradar robottar, heldur enn at nýta kostbart eingangsliv til tess at bota um »forleikan« á sálleysum maskinum, sum í flestu førum ikki longur eru tíðarhóskandi.

Alvaratos, er ikki íkom-in ylur í alt og í øll?

Hesin tankanna ella hugans ylur!

Føroyingar eru ikki verri produksionsarbeið-

arar heldur enn aðrir, men eitt er vist, og tað er at føroyingar hava so nógv verri produksionsumstøður heldur enn aðrir.

Skal ein ávísar orsökarnar til at so er, so er hetta í størstan mun fyrst og fremst føroyskum vinnuleiðslum fyrri at takka, at so er verðið – teir nógvu eru evnar, orku- og fantasileysir, ella snøgt sagt ultrakonservativir. Annað eyðkennisfyrbrigði, ið er galdandi innan føroyska vinnuleiðslu, tað er hetta at stingst tað seg iblant innan føroyska vinnuleiðslu eitt ljóst høvd fram, ið fær tingini til at bera til, so verður hesin jarðlagdur í stundini, tí tað ringasta, ið henda kann innan eitt nú flakavirkisidnaðin. TAÐ ER EITT FLAKAVIRKI, IÐ GEVUR YVIRSKOT (paradoksalt møguliga), men er tað ikki soleiðis, at studnings-afturberingarmotiveringin og dokumentationin av sama fellur til jarðar sum eitt kort-hús, um tilíkt hendir og er avleiðingin ikki tann, at vinnan tá missir studningin, ið má sigast at vera lættast tjentu pengarnir, nakar veit um at siga.

Pastandurin um at alt kundi fingist í rættlag, bert við at minka lönarlagið, er hetta ikki purt burturvið?

Okkara flakavinnur og menn standa og fáa eksem-likandi útslett og skriða um holdið alt av at standa og mæta skræpu

inn í endarnar á flakmaskinunum á okkara blokkútflutningsvinnuvirkjum. Tað eru dømi um, at hesar misbrúktu kvinnur í frustrasjon (spyrja) og biðja eftirlitið á virkinum taka avgerð, tá ið fiskurin at kalla tekur á á renna út ímillum fingrarnar!

Boðini eru: Finasta slag, far tú og ger, sum tær er álágt – basta!

Nei, aðrenn tað verður diskað upp við meira buggilibug-tvassið – tak-ið so og bindið frá eygunum og gerið nakað við umstøðurnar á føroyskum blokkframleiðsluvirkjum (kallað flakavirki), takið fyrst og fremst og fáið skil á tær mekanismur (ein skeivur ella skeivt brúktur floti og vánaligar rávørugoymslur), og gerið nakað við teir matar, ið niðurgera heimsins finasta fisk til nakað, sum í ófrystum líki kundi verðið kallað fiskur í tubu.

Um blokkur er gjørdur úr toska, úr hýsu, úr upsa, heyk ella pollocki, er eitt feitt. Blokkur er blokkur. Og blokkur verður góldin við blokkprisi og skal kappast við annan blokk á heimsmarknaðinum. Ein vøra, ið er gjørd til at passa inn í flutningsmekanismurnar á framleiðslumaskinum í útlandum, har vøran verður sagad upp til portiónir og har sjálvt saguspönirnar eru so nógvar, at tað eru fyrí-tøkur, ið liva tjúkt av at gera burtur úr hesum spönunum, hetta er bara so.

At Liggjas Joensen í Okkara Millum í sinum útflutningsvirilíti í telegramstíli eina ferð um mánaðan skrivur fryst toskafak, fryst hýsufak, fryst upsafak, tað broytir ikki tá sannroynd og tann veruleika, at utboðið á heimsmarknaðinum er blokkvøra, sum eru gapað og flok, sum nóg illa hanga saman, trýst, formað og pakkað í blokk. Og tað broytir ikki tann óhugnaliga veruleika, at hesar blokkvøru skulu kappast í prisi við aðrar blokkar um blokkpris. Blokkur er ikki ein marknaðarvøra, ið verður sett beinleiðis á konsument-sins borð, ein kann siga, at blokkur er eitt slag av hvørvisjón, ein kompromiseraður fiskamassi, ið fjalir eina vánaliga rávøru. Møguliga kann blokkur bólkast undir heitið standardiserað rávøra, ella í besta føri eitt halvfabrikata.

At tosa um lønsemið so leingi meira enn 90% av føroyskum útflutningi eru vánaligar blokkvøru, tað er at stinga fólk nakað skeivt í skógvagnar.

J. Smith